

Motion till riksdagen 2005/06:Ju385

av **Berit Jóhannesson m.fl. (v)**

Åtgärder för minskad spridning av små och lätta vapen

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om skärpningar av den svenska vapenlagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att utreda tillgripande av rättsekonomiska medel för att åstadkomma en ansvarsfull hantering av s.k. små och lätta vapen i alla led.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om svensk ratificering av Förenta nationernas s.k. eldvapenprotokoll.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om fortsatt svenskt stöd för framtagandet av internationella instrument inom märkning och spårning av små och lätta vapen.¹

¹ Yrkandena 3 och 4 hänvisade till UU.

Fel! Okänt namn på

Bakgrund

Den okontrollerade spridningen av och tillgången på små och lätta vapen, dvs. vapen som kan användas av en person utan annan utrustning, är en av vår tids största hot mot människors säkerhet. Till följd av denna spridning får varje år mer än 500 000 människor runt om i vår värld sätta livet till – en person varje minut, varje dygn, året om. Enligt Förenta nationerna beräknas det finnas över 650 miljoner lätta vapen i världen, alltså ett på var tionde person, och 7–8 miljoner lätta vapen produceras årligen.

Sverige är inte förskonat. År 2004 användes skjutvapen i samband med mord, mordförsök eller rån vid 1 187 tillfällen, alltså ungefär tre gånger per dag.

Det främsta instrumentet på global och internationell nivå för att förhindra och bekämpa den olagliga handeln med små och lätta vapen i alla dess former är Förenta nationernas handlingsplan från år 2001. Handlingsplanen är ett bekräftande av tidigare antagna internationella instrument med bäring på bekämpandet av lätta vapens spridning, och det aviserar och uppmanar till vidtagande av ett flertal ytterligare åtgärder.

Under 2001 års konferens samt 2003 och 2005 års uppföljningskonferenser uppenbarades nödvändigheten av reformer och införandet av ökade kontrollmekanismer. En översynskonferens skall genomföras 2006. På denna kommer medlemsländernas genomförande av handlingsplanen att utvärderas. Det är framför allt i ljuset av dessa konferenser, liksom av svenska kontrollmyndigheters upprepade krav om skärpning av det svenska regelverket samt ökade befogenheter, resurser och samverkan i vad avser tillsyn och kontroll, som motionens förslag till åtgärder skall ses.

Skärpningar av den svenska vapenlagstiftningen

I höstas lade Justitiedepartementet fram Ds 2004:32 angående ökad kontroll av vapen m.m. Utredningen föreslår en rad skärpningar av den svenska vapenlagstiftningen som Rikspolisstyrelsen efterlyst. Några av förslagen är tidsbegränsning av vapenhandlartillstånd, reglering av effektbegränsade vapen, skärpning av lånebestämmelserna (lämplighetsintyg), skärpta krav för innehav av vapen för målskytte ("vapengarderob"), samt förbättringar avseende underrättelser mellan myndigheter i vapenärenden.

Det är angeläget att dessa skärpningar kommer till stånd. Den svenska vapenlagstiftningen är i ett europeiskt och även globalt perspektiv förhållandevis restriktiv. Emellertid finns i gällande vapenlagstiftning flera kryphål som har utnyttjats och fortsätter att utnyttjas för olagliga eller andra olämpliga syften. Enligt Rikspolisstyrelsens uppskattning är Sverige exempelvis dessvärre ett transitland för ett tämligen betydande antal olagliga vapen.

Det är viktigt att förstå sambandet mellan lagliga och olagliga aktiviteter. Lejonparten av de olagliga vapnen har ett lagligt ursprung, både i Sverige och globalt. Det som är bekymmersamt från samhällssynpunkt är just dessa, de förkomna vapnen. Det som är allvarligt ur ett samhällsperspektiv är att lagligt vapeninnehav kan omvandlas till olagligt vapenbruk då de kan stjälas. Att uppställa regler för bedrivandet av lagliga aktiviteter med vapen, särskilt handeln med vapen, är därför ett sätt att minska andelen förkomna vapen. Efterlevnaden av förvaringsbestämmelserna är en grundläggande fråga för att skjutvapen inte skall hamna i orätta händer.

Av dessa skäl framstår de i Ds 2004:32 föreslagna skärpningarna av den svenska vapenlagstiftningen som väl avvägda och önskvärda. En proposition bör därför utan fördröjning läggas fram på grundval av departementsskrivelsen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En fråga som emellertid inte uppmärksammas i Ds 2004:32 om skärpningar av den svenska vapenlagstiftningen är begagnande av rättseconomiska instrument, som avgifter, punktskatter, försäkringar med olika ansvarsgrader m.m. för att främja en ansvarsfull hantering av vapen i alla led. I Sverige har man inte, som i Brasilien, genomfört en kostnadskalkyl på vad den olagliga hanteringen av lätta vapen åsamkat samhället. Det är en huvudprincip att utövare eller bedrivare av aktiviteter eller verksamheter som medför eller kan medföra skador för samhället, också får bära kostnaderna av denna verksamhet, detta i avsikt att undvika att kostnader överlastas på samhället. Det är viktigt att en kostnadsanalys gällande aktiviteter med vapen kommer till stånd. Frågan bör utredas såsom ett led i främjandet av en ansvarsfull hantering av vapen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ratificering av FN:s eldvapenprotokoll

En näraliggande fråga till skärpningarna av den svenska vapenlagstiftningen är svensk ratificering av Förenta nationernas protokoll av år 2001 mot den olagliga framställningen av och handeln med eldvapen m.m. Protokollet kompletterar FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet. Bestämmelserna i protokollet tar huvudsakligen upp kriminalisering av olaglig handel med eldvapen och ammunition, beslagtagnande och förverkande av vapen, vapenregister, märkning av vapen, förvaringskrav, dokumentkrav för export och import samt registrering av s.k. förmedlare ("brokers").

Protokollet skrevs under av Sverige den 10 januari 2002. Det är otillfredsställande att Sverige ännu inte ratificerat protokollet. Skälet härtill synes vara att man inväntar EU-lagstiftning på området. Det måste emellertid antas att FN:s vapenprotokoll är förenlig med kommande EU-lagstiftning – och vice versa. Bland EU-länderna har nämligen Belgien, Cypern, Estland, Holland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien och Slovenien ratificerat protokollet. Förutom Sverige har EU som union, Danmark, Finland, Grekland, Italien, Portugal, Storbritannien, Tyskland och Österrike undertecknat protokollet. Nio av EU-länderna är således bundna av protokollet såsom parter, liksom nio

Fel! Okänt namn på

EU-länder och EU som union förbundit sig att inte motverka dess syfte såsom undertecknare av protokollet. Det skulle vara märkligt om de förestående EU-bestämmelserna vore mindre vittgående än de som upptas i FN:s vapenprotokoll, som ju endast sätter minimistandarder.

Mot denna bakgrund ter sig en ratificering av FN:s eldvapenprotokoll som följdriktig och önskvärd. Det skulle bekräfta motiven bakom skärpningarna i den svenska vapenlagstiftningen, liksom ratificeringen skulle utgöra ett förväntat stöd från svenskt håll till 2006 års översynskonferens i FN rörande dess handlingsplan inom små och lätta vapen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Märkning och spårning

FN har tillsatt en öppen arbetsgrupp för att arbeta fram ett förslag till internationellt instrument som möjliggör för stater att märka och spåra olagliga små och lätta vapen. Liknande förslag fanns vid 2005 års uppföljningskonferens i FN då man diskuterade om konventionen skulle vara juridiskt eller politiskt bindande, och om märkning av ammunition skulle innefattas. 2005 års förhandlingar resulterade dessvärre i ett förslag om politiskt bindande instrument och utan bestämmelser rörande märkning av ammunition. Sveriges och EU:s linje var – tillsammans med bl.a. flertalet länder från Afrika söder om Sahara och Latinamerika – att instrumentet åtminstone skulle leva upp till FN:s eldvapenprotokoll, som ju är juridiskt bindande och inkluderar tämligen omfattande märkningsbestämmelser.

Det är glädjande att regeringen i FN drivit frågorna rörande märkning och spårning på sätt som skett. Sverige bör även fortsättningsvis liksom i andra sammanhang, såsom i regionala och interregionala samarbeten inom till exempel Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, fortsätta att stödja framtagandet av bindande internationella standarder för märkning och spårning av eldvapen och ammunition. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 29 september 2005

Berit Jóhannesson (v)

Per Rosengren (v)

Karin Thorborg (v)